

Актуальні проблеми професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності

Наталія Олександрівна Пономарьова

Харківський національний педагогічний університет імені
Г. С. Сковороди, вул. Валентинівська, 2, м. Харків, 61168, Україна
ponomna@gmail.com

Анотація. *Метою дослідження є встановлення особливостей практичного стану проблеми проведення вчителями інформатики професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності. Задачами дослідження є аналіз загальних проблем професійної орієнтації учнів загальноосвітніх навчальних закладів на ІТ-спеціальності; визначення особливостей практичного здійснення учителями інформатики професійної орієнтації учнів на ІТ-спеціальності. Об'єктом дослідження є професійна педагогічна діяльність вчителя інформатики. Предметом дослідження є робота учителя інформатики з професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності. В роботі схарактеризовано сучасний стан проблеми здійснення учителями інформатики професійної орієнтації учнів загальноосвітніх навчальних закладів на ІТ-спеціальності. Автором проведено опитування учителів інформатики щодо профорієнтації як складової професійної діяльності сучасного учителя інформатики та проаналізовано його результати. Встановлено, що успішне здійснення вчителями інформатики професійної орієнтації випускників шкіл на ІТ-спеціальності вимагає їх відповідної професійної теоретичної та практичної підготовки. Результати дослідження планується узагальнити для розробки моделі підготовки майбутнього учителя інформатики до професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності.*

Ключові слова: професійна орієнтація; ІТ-спеціальності; професійна діяльність учителя інформатики; підготовка учителів інформатики.

N. O. Ponomarova. Actual problems of professional orientation of pupils on IT-specialty

Abstract. The *aim* of this study is to establishing the features of the practical conditions of work of teachers of informatics for professional orientation of pupils on IT-specialty. *Objectives of the study* is to analyze the general problems of professional orientation of pupils of secondary schools on the IT-profession; to determine the features of the practical implementation the work of professional orientation the pupils on IT-specialties by the teachers of informatics. The *object of research* is the professional pedagogical activity of

teacher of informatics. The *subject of research* is the work of teachers of informatics for professional orientation of pupils on IT-profession. In this paper is determined the state of the problem of realization the professional orientation of pupils of secondary schools on the IT-profession by the teachers of informatics. Were interviewed the teachers of Informatics about the professional orientation as part of professional activity of modern Informatics teacher and analyzed its results. Is founded that the successful activity of teachers of informatics by professional orientation of school graduates on IT-specialty required teachers' relevant professional theoretical and practical training. *Results of the study* is planned to summarize to work out a model of training of teachers of Informatics by professional orientation of pupils on IT-specialty.

Keywords: professional orientation; IT-specialty; professional activities of teacher of informatics; training of teachers of informatics.

Affiliation: Department of informatics, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, 2, Valentynivska Str., Kharkiv, 61168, Ukraine.

E-mail: ponomna@gmail.com.

Розвиток ІТ-індустрії в Україні, на думку багатьох спеціалістів, є запорукою її економічної стабільності. ІТ-галузь в сучасному світі дійсно складає основу будь-якої розвиненої економіки. За оцінками експертів, попри різноманітні складнощі, у 2016 році експортно-орієнтована ІТ-індустрія України зайняла третє місце за вкладом в ВВП країни, забезпечивши 2,6 мільярди доларів експортних надходжень [1]. Однак, стратегічний розвиток ІТ-галузі вимагає належного як за якістю, так і за кількістю кадрового забезпечення. В цьому контексті особливо актуальними постають питання проведення ефективної професійної орієнтації випускників шкіл на ІТ-спеціальності, вихідним положенням вирішення яких є розуміння провідної ролі вчителя інформатики у її здійсненні.

Метою дослідження є встановлення особливостей практичного стану проблеми проведення вчителями інформатики професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності.

Проведений аналіз загальних проблем професійної орієнтації учнів загальноосвітніх навчальних закладів на ІТ-спеціальності дозволив зробити висновки про те, що через низку об'єктивних факторів подолання кадрового дефіциту в ІТ-галузі потребує цілеспрямованої спільної роботи закладів середньої освіти, вищих навчальних закладів та роботодавців. Випускники шкіл виявляються недостатньо поінформованими стосовно особливостей підготовки ІТ-спеціалістів у системі вищої освіти та їх

зацікавленість у одержанні ІТ-освіти в Україні, попри затребуваність ІТ-професій на ринку праці, не зростає. Викликає занепокоєність і недостатня якість підготовки вступників на ІТ-спеціальності тощо [2].

Як зазначалося вище, ключову роль у професійній орієнтації учнів загальноосвітніх шкіл відіграє вчитель. Учитель інформатики щодо професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності виконує організаційну, координуючу, діагностуючу, консультуючу, спрямовуючу, регулюючу, посередницьку функції [3]. Однак, аналіз досвіду практичної роботи вчителів шкіл з профорієнтації засвідчив наявність низки невирішених проблем.

У 2016-2017 навчальному році нами було проведено опитування 79 вчителів інформатики загальноосвітніх шкіл м. Харкова щодо профорієнтації як складової професійної діяльності сучасного учителя інформатики.

За оцінками вчителів до сучасних ІТ-спеціальностей учні шкіл виявляють достатній інтерес (рис. 1).

Рис. 1. Оцінювання вчителями інтересу учнів до ІТ-спеціальностей

Однак, за результатами опитування з'ясувалося, що лише 61 % опитуваних вчителів інформатики усвідомлює високу значущість профорієнтаційної роботи на ІТ-спеціальності, а 39 % оцінили її як посередню.

Вказали на регулярність проведення ними особисто роботи з профорієнтації на ІТ-спеціальності зі школярами 60 % вчителів, а 40 % визнали, що проводять її від випадку до випадку.

У опитуванні вчителям пропонувалося обрати одну або декілька форм профорієнтаційної роботи, які вони використовують у своїй практичній діяльності: бесіди, тренінги та інтерактивні ігри, індивідуальна робота з учнями, екскурсії до ІТ-компаній, зустрічі з представниками ІТ-професій, відвідування днів відкритих дверей, зустрічі з представниками вищих навчальних закладів, інші форми.

Серед опитуваних 35 % зазначили, що використовують одну-дві форми роботи, 57 % користуються трьома-чотирма формами, більше ніж чотири різних форми профорієнтаційної роботи застосовують 8 % вчителів. При цьому 35 % респондентів використовують для здійснення

профорієнтації виключно бесіди та індивідуальну роботу з учнями, а тренінги та інтерактивні ігри використовують лише 17 % опитуваних. Слід зважити, що 9 % вчителів організують тільки участь школярів у днях відкритих дверей та зустрічах з представниками вищих навчальних закладів.

Зведені результати вибору вчителями різних форм профорієнтаційної роботи на ІТ-спеціальності наведено на рисунку 2.

Рис. 2. Вибір вчителями форм профорієнтаційної роботи зі школярами на ІТ-спеціальності.

Серед основних причин, які перешкоджають успішному здійсненню вчителями профорієнтаційної роботи зі школярами на ІТ-спеціальності було названо переважно брак часу та нестачу відповідних методичних матеріалів (56 %). Лише 9 % опитуваних вказали на відсутність у них навичок проведення такої роботи.

При цьому, бажання покращити свої знання, уміння та навички з проведення профорієнтаційної роботи зі школярами на ІТ-спеціальності виказали 74 % вчителів, 17 % зазначили, що не впевнені у цьому, а 8 % не виявили такого бажання. Однак, на необхідність спеціальної підготовки учителів інформатики до профорієнтаційної роботи зі школярами вказали 96 % вчителів, і лише 4 % не вважають це за потрібне.

Таким чином, як свідчать результати проведеного нами дослідження, вчителі інформатики виявляються не в повній мірі готовими здійснювати профорієнтаційну роботу зі школярами на ІТ-спеціальності. Для проведення ефективної професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності вчитель повинен мати відповідну професійну теоретичну та практичну підготовку яка має бути реалізована як в системі вищої педагогічної освіти, так і в системі післядипломної освіти педагогічних кадрів. Підготовка майбутніх учителів інформатики до професійної орієнтації старшокласників на ІТ-спеціальності має стати невід’ємною складовою їх професійної підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах і повинна являти собою цілісний процес, що передбачає органічну єдність мети, завдань, змісту, засобів, методів, форм організації

навчальної діяльності тощо і реалізується інтегровано і взаємоузгоджено в процесі загальної психолого-педагогічної, професійно-предметної теоретичної і методичної, а також спеціальної підготовки, забезпечуючи досягнення належного рівня готовності учителів інформатики до здійснення профорієнтаційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Вісім ключових досягнень Асоціації «Інформаційні технології України» за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/y3534zyn>.

2. Пономарьова Н. О. Відбір абітурієнтів на ІТ-спеціальності в Україні: стан і проблеми / Н. О. Пономарьова // Наукові записки. – Випуск 10. – Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 3. – Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. – С.131-137.

3. Пономарьова Н. О. Співпраця педагогів загальноосвітніх та вищих навчальних закладів з професійної орієнтації школярів / Н. О. Пономарьова, Л. І. Білоусова // Професійна освіта: проблеми і перспективи / ІПТО НАПН України. – 2016. – Випуск 11. – С. 65-71.

References (translated and transliterated)

1. Visim kliuchovykh dosiahnen Asotsiatsii «Informatsiini tekhnolohii Ukrainy» za 2016 rik [Eight key achievements of the Association "Information Technologies of Ukraine" for 2016] [Electronic resource]. – Access mode : <https://tinyurl.com/y3534zyn>. (In Ukrainian)

2. Ponomarova N. O. Vidbir abiturientiv na IT-spetsialnosti v Ukraini: stan i problemy [Selection of entrants on the IT specialty in Ukraine: state and problems] / N. O. Ponomarova // Naukovi zapysky. – Vypusk 10. – Seriya: Problemy metodyky fizyko-matematichnoyi i tekhnolohichnoyi osvity. Chastyna 3. – Kropyvnytskyi : RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 2016. – S. 131-137. (In Ukrainian)

3. Ponomarova N. O. Spivpratsia pedahohiv zahalnoosvitnikh ta vyshchyykh navchalnykh zakladiv z profesiinoi oriientatsii shkoliariv [Collaboration of teachers of secondary and higher educational institutions with professional orientation of schoolchildren] / N. O. Ponomarova, L. I. Bilousova // Profesiina osvita: problemy i perspektyvy / IPTO NAPN Ukrainy. – 2016. – Vypusk 11. – S. 65-71. (In Ukrainian)